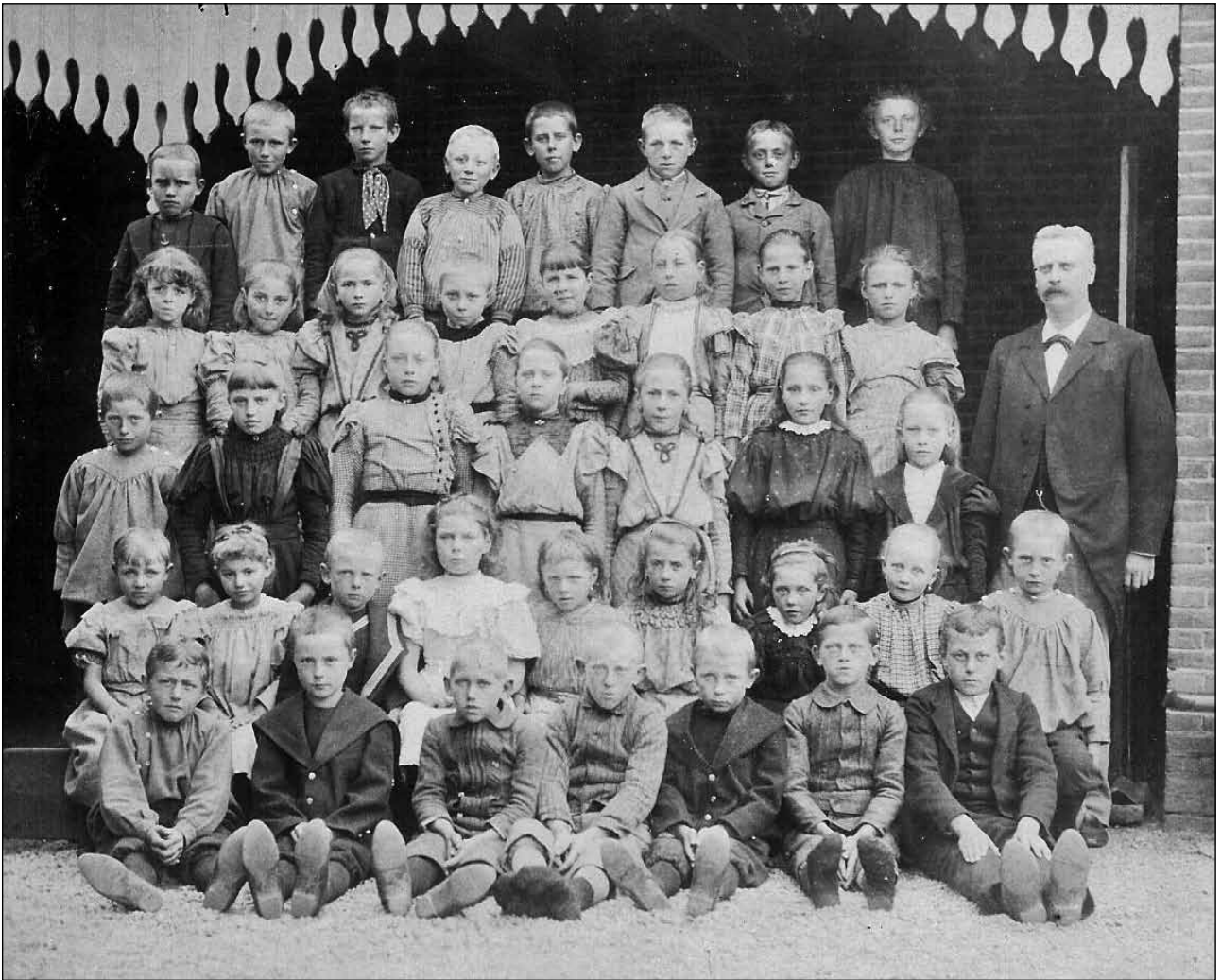

DAT JONGETJE OP DE VOORSTE RIJ, TWEEDE VAN LINKS.....

C. (Kees) Otter

Een zeldzame schoolfoto van omstreeks 1895 uit de collectie van het Zijper Museum. De foto stamt uit de tijd waarin hoofdonderwijzer Pieter Stadt het schoolhuis in Schagerbrug bewoonde en de leiding had over de erachterliggende school (zie ook het artikel 'De bewoningsgeschiedenis van het schoolhuis van Schagerbrug' van Frank van Loo, in ZHB nummer 2 van 2009). Gelukkig betreft het hier ook nog een foto waarvan alle namen van de getoonde scholieren en het schoolhoofd keurig op de achterzijde staan vermeld. En tot mijn grote verrassing ontdekte ik daarbij de jonge Ger Stöve op de voorste rij, tweede van links. Die naam lag nog vers in mijn geheugen, omdat ik kort voordat ik de foto onder ogen kreeg, per e-mail via het Zijper Museum een vraag doorkreeg vanuit Duitsland inzake de familie Stöve. 'Of ik misschien kon zeggen hoe de moeder heette van vice-admiraal Gerhard Wilhelm Stöve van de Koninklijke Marine en of ik de geboortedatum van zijn broer Fritz zou kunnen opzoeken en doorgeven'.

Het was niet zo moeilijk om een antwoord op deze vragen te vinden, maar daarbij kwamen echter zoveel interessante zaken te voorschijn, dat ik op nader onderzoek uitging. Dat resulteerde in het ontstaan van dit artikel.

De familie Stöve

Zoals praktisch alle 'lappiespoepen' kwam ook de familie Stöve uit het dorp Berge, gelegen in het Osnabrücker Land, niet ver over de grens met Duitsland. De vader van Ger Stöve was in 1861 in Berge geboren. Hij heette voluit Hermann Gerhard Wilhelm Stöve. Vóór hem waren er al enige generaties Stöve in de Zijpe en Schagen geweest. Rond 1828 toen het kadaster werd ingevoerd woonden er al Stöve's in Schagerbrug, van wie de vroegsten als lappiespoep naar onze polder waren gekomen. De benaming 'lappiespoep' was in de loop der jaren langzamerhand vervangen door 'manufacturenhandelaar'. De meeste bekende families op dat gebied hadden zich hier intussen

Het manufacturenwinkeltje van Stöve (rechts, met witte gevel). Nu Schagerweg 41. Collectie J. Blaauw.

permanent gevestigd en werkten vanuit winkeltjes in de verschillende dorpen. De grootvader van Ger Stöve had in 1853 het pand aan de Schagerweg in Schagerbrug gekocht, waarin ongeveer 100 jaar later (vanaf 1952) het elektrotechnisch installatiebureau van Henk de Graaf (sr. en later jr.) zou worden gevestigd.

Ger's vader, de bovengenoemde Hermann Gerhard Wilhelm Stöve, trouwde op 14 september 1888 in Zijpe met Wilhelmina Geertruida Niestadt, die op 3 augustus 1867 in Zijpe geboren was. Het echtpaar kreeg aan de Zijperweg twee zonen: Gerhard (Ger) Wilhelm, geb. 29 juli 1889 en Wilhelm Fritz, geb. 22 september 1901.

Ger Stöve

Op de lagere school werd al snel duidelijk dat Ger uitstekend kon leren. Na zo'n constatering ging gewoonlijk het hoofd der school in het laatste schooljaar bij de ouders van desbetreffende leerling langs, om hen te bewegen de jongen te

— J.l. Maandagen en Dinsdag hebben met gunstig gevolg het toelatingsexamen afgelegd voor de R. H. B. S. te HELDER J. Zijp (2e klasse) en W. Zijp (1e klasse) van Schagerbrug, en voor de 1e klasse der R. H. B.-school te Alkmaar- G. W. Stöve te Schagerbrug.

Bericht uit de Schager Courant van 9 mei 1901.

laten doorleren. In die tijd leidde dat vaak tot een moeilijke beslissing voor de ouders vanwege de kosten die daaraan verbonden waren. Ger mocht echter toelatingsexamen doen voor de Rijks Hoogere Burger School in Alkmaar en slaagde met goed gevolg. Hij mocht doorgaan en dat nieuws werd zelfs in de krant vermeld.

Deze toelating hield in dat hij vijf jaar lang met de trein van Schagen naar Alkmaar v.v. moest reizen en voor de vrije uren die hij had behoorlijk wat huiswerk meekreeg. Hoe hij de afstand tussen Schagerbrug en het station in Schagen aflegde valt slechts te raden. Maar die Rijks-HBS werd voorspoedig doorlopen en in 1906 succesvol afgesloten met een diploma. Inmiddels had Ger zijn zinnen gezet op een officiersopleiding bij de Koninklijke Marine. Direct na het behalen van zijn HBS-diploma werd hij toegelaten tot de adelborstenopleiding van het Koninklijk Instituut voor de Marine (KIM) te Willemsoord in Den Helder. De 3-jarige opleiding werd op 24 augustus 1909 afgesloten met de bevordering tot adelborst 1ste klasse.

Adelborst 1ste klasse Stöve werd geplaatst aan boord van Hr.Ms. pantserschip 'Holland' en vertrok hiermee al twee maanden later naar het toenmalige Nederlands Oost-Indië. Die snelle uitzending naar het verre Indië zal wel even een teleurstelling zijn geweest voor zijn geliefde, want hij had inmiddels verkering gekregen met Alie Vrijburg, de oudste dochter van notaris Gerben Vrijburg en Antje

De familie Vrijburg, met links-voor Ger Stöve, naast hem zijn vrouw Ali en achter hem mevrouw Vrijburg. Helemaal rechts de notaris Vrijburg en achter hem de vader van Ger Stöve. De personen in het midden zijn de jongere zuster van Ali met haar echtgenoot en dochtertje. Collectie Zijper Museum.

Berkhouwer. Gerben Vrijburg hield kantoor aan huis aan de Grote Sloot 367 te Schagerbrug van 1900 tot en met 1925.

Ali (Alida Anna Theresia) Vrijburg was een jaar ouder dan Ger Stöve. We vinden haar op dezelfde schoolfoto op de derde rij van onderen, helemaal rechts, naast meester Stadt. Al vanaf de lagere school hebben de twee elkaar dus gekend.

Uit bewaardgebleven brieven aan en van zijn familie, blijkt dat Ger Stöve zich op een gegeven moment Kees liet noemen. Waarom is niet duidelijk geworden. Voor het gemak zal ik hem verder ook met die naam aanduiden.

Kees Stöve heeft in Nederlands Oost-Indië een jaar dienst gedaan aan boord van schepen van het Nederlandse Eskader en gedurende 1½ jaar bij de afdeling Hydrografie* aan boord van Hr.Ms. 'Van Gogh'. Hij werd in 1911 bevorderd tot luitenant-ter-zee 2de klasse. Pas in oktober 1912 keerde hij na een lange reis terug naar Schagerbrug. Hij voer met het lijnschip s.s. 'Koning Willem III' van Soerabaja tot Genua** in Italië en reisde van daar met de trein door naar Nederland. Kort na aankomst in Schagerbrug verloofde het jonge stel zich. Het huwelijk werd enkele dagen later voltrokken op 22 oktober 1912.

CONCERT

te geven door de Gemengde Zangver-
eeniging

„EUPHONIA”,

te Schagerbrug,

Diercteur de heer Dartilact van Tright,
met welwillende medewerking van
Mevr. van Tright – Urlus
en Mej. A. Vrijburg, accompagnatrice,

op

Zondag 29 Januari 1911,

in de zaal van den heer Jb. TUINMAN,
Aanvang half acht. Entrée 50 cents.

Plaatsbespreking à 10 ct. extra.

Gedurende de uitvoering der stukken
wordt niemand tot de zaal toegelaten.

BAL NA.

Ali Vrijburg verzorgde vaak de muzikale begeleiding van de gemengde zangvereniging 'Euphonia'.

Verloofd:
ALI VRIJBURG,
G. W. STÖVE,
 Luitenant ter Zee, 2e kl.
 Schagerbrug, 19 Oct. 1912.
 Ontvangdag Zondag 3 Nov. a.s.,
 's nam. 2½—4½, ten huize van de
 familie Vrijburg.

Advertentie uit de Schager Courant.

Tot het einde van 1916 heeft luitenant-ter-zee 2de klasse G.W. Stöve dienst gedaan als oudste officier en commandant van torpedoboten. In oktober 1916 vertrok hij opnieuw naar Indië, nu samen met zijn vrouw. Daar deed hij drie jaar dienst bij de Marinestaf en opnieuw een jaar bij de afdeling

De trouwfoto. Collectie Zijper Museum.

Hydrografie. Via Singapore, Hong Kong en Amerika keerde het echtpaar in 1920 terug naar Nederland en betrok daar een woning aan de Hoofdgracht in Den Helder. Kees Stöve, inmiddels bevorderd tot luitenant-ter-zee 1ste klasse, werd belast met de taak van hoofdinschieter bij de Torpedodienst in Den Helder en leraar in de Torpedokennis aan het Koninklijk Instituut voor de Marine. In die tijd werd hij ook enkele malen gedetacheerd bij torpedofabrieken in het buitenland.

In 1924 vertrok hij voor de derde maal naar Indië, ditmaal als chef van de 'Inschietdienst' van het Torpedo-atelier. Zijn vrouw vergezelde hem ook nu weer.

Terug in Nederland in oktober 1927 kreeg Kees de opdracht tot het volgen van een studie aan de Hogere Krijgsschool voor de Marine in Den Haag. Samen met zijn vrouw verhuisde hij van Den Helder naar de hofstad. Het eindverslag van de school betreffende luitenant-ter-zee der 1ste klasse G.H. Stöve, gedateerd 1 november 1929 luidde als volgt:

Deze officier bezit goede geestvermogens, is vlug van opvatting en helder van oordeel.

Toonde zeer veel ijver en werkkraft en veel studiezijn.

Is opgewekt, gepast bescheiden en zeer degelijk.

Heeft zeer goede maatschappelijke en militaire vormen.

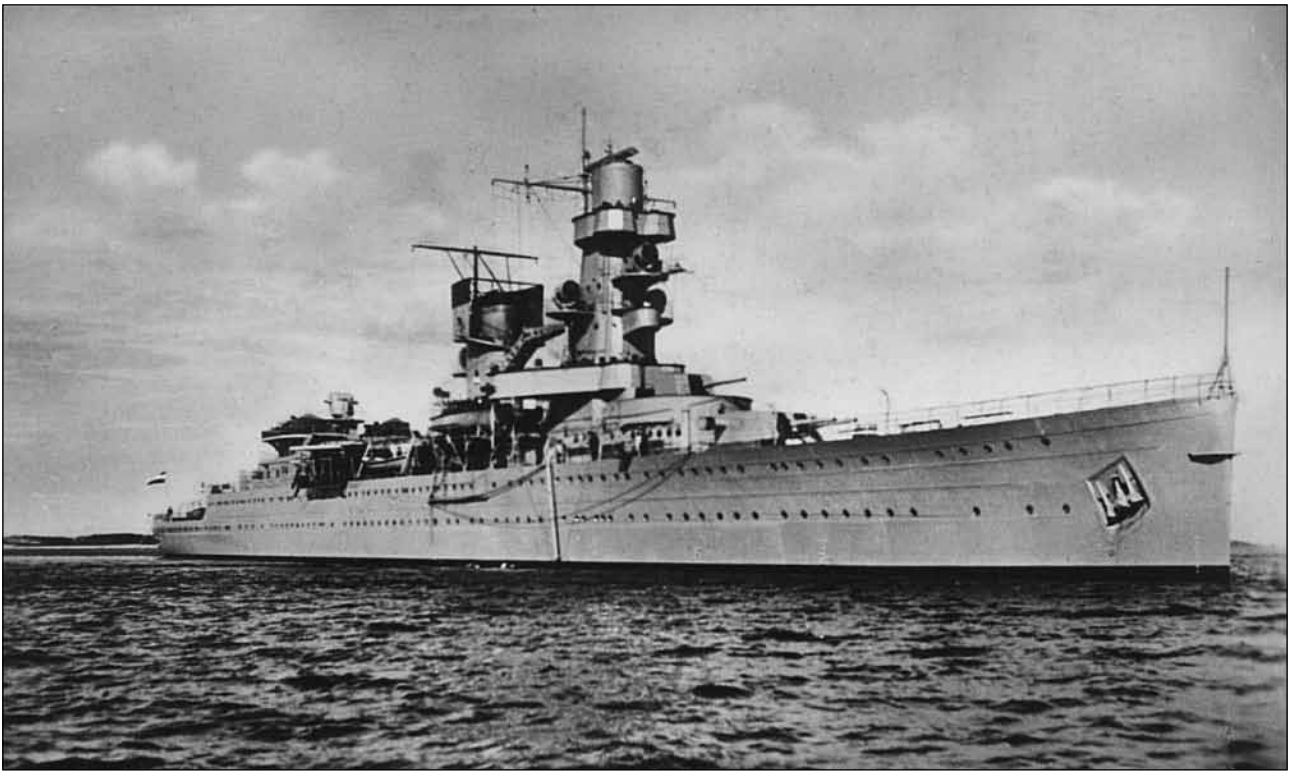
Is bij het theoretische werk kalm en vlot in het nemen van besluiten. Heeft bij praktische detacheringen als stafofficier op het eskader uitstekend voldaan. Heeft zich bij de overige detacheringen een voortvarend en flink officier getoond met zeer veel toewijding en ijver. Drukt zich mondeling en schriftelijk goed uit.

Is zeer goed algemeen ontwikkeld. Is technisch-wetenschappelijk zeer goed onderlegd. Stelt zichzelf nooit op den voorgrond, doch heeft zeer voldoende initiatief getoond. Is rustig en kalm in zijn optreden. Is geschikt voor leraar aan de Hoogere Marine Krijgsschool en zeer aan te bevelen voor stafbetrekkingen.

Met algemene stemmen heeft de commissie dezen officier in Rubriek A gerangschikt en zij is derhalve van oordeel dat hij den cursus op de Hoogere Marine Krijgsschool op zeer goede wijze heeft gevolgd.

 Er volgde weer een verhuizing terug naar Den Helder, waar Stöve tot 1932 Chef van de Torpedodienst was. In dat jaar ging het echtpaar opnieuw naar Indië. Van eind 1932 tot 1936 werd Kees Stöve geplaatst aan boord van Hr.Ms. kruiser 'Java' en bekleedde daar de functie van Chef Staf Eskader Commandant in Nederlands Indië. In 1935 werd hij bevorderd tot kapitein-ter-zee.

Weer terug in Nederland in 1936 volgde zijn benoeming tot directeur van de Hogere Marine Krijgsschool in Den Haag. Dat was voor betrekkelijk korte duur, want in september 1937 werd kapitein-ter-zee Stöve alweer uitgezonden naar Nederlands Indië voor een periode van twee jaren. Op zijn verzoek werd hem 'vergunnd zich daarheen op gouvernementskosten door zijn echtgenote te doen vergezellen'.

Hr.Ms. kruiser 'De Ruijter'. In 1936 in Rotterdam voltooid en in 1942 in de Javazee tot zinken gebracht.

Hij werd geplaatst aan boord van Hr.Ms. kruiser 'De Ruijter' en nam het commando over het Eskader over van kapitein ter zee Helfrich. In 1940 werd kapitein ter zee Stöve tegelijk met kapitein ter zee Karel (Willem Frederik Marie) Doorman bevorderd tot schout-bij-nacht. In datzelfde jaar werd hij eervol ontheven van het commando over het Eskader en werd vervolgens belast met het oprichten van en het leiding geven aan het Koninklijk Instituut voor de Marine 'Willemsoord' te Soerabaja. Het moet voor schout-bij-nacht Stöve een persoonlijk offer zijn geweest om na de volbrachte bevelsperiode het Eskader over te dragen aan schout-bij-nacht Karel Doorman. Hij trad terug, wetende dat het

Commando-overdracht van het Eskader in Indië in 1940. Op de rug gezien schout-bij-nacht Stöve en rechts schout-bij-nacht Doorman.

dienstbelang een geregelde doorstroming in de leidende functies eiste en dat het bevel bij Doorman in goede handen zou zijn. De Hogere Marine Krijgsschool te Soerabaja werd in augustus 1940 geopend met ongeveer 50 adelborsten.

Toen de dreiging vanuit Japan steeds dichterbij kwam, week schout-bij-nacht Stöve op bevel van de regering uit naar de Verenigde Staten. Samen met zijn vrouw vertrok hij met het vrachtschip 'Brastagi' met bestemming New Orleans. Op weg daarheen bereikte hem het bericht van de ondergang van het Eskader onder Doorman's heldhaftige leiding. Wat er op dat moment moet zijn omgegaan in Stöve, die jarenlang zijn mannen voor deze strijd had opgeleid en hen zonder uitzondering allen persoonlijk kende, valt slechts te raden.

Te Washington werd hij benoemd tot regeringsvertegenwoordiger bij de 'Combined Chiefs of Staff', het centrum waar strategische oorlogsplannen werden uitgewerkt. Schout-bij-nacht Stöve had de bijzondere opdracht de opleiding van de Nederlandse mariniersbrigade in de Verenigde Staten mogelijk te maken en hij heeft zich van die taak ten volle gekweten.

In mei 1944 werd hij naar Londen ontboden, waar het Nederlandse Marine-Hoofdkwartier toen gevestigd was. Daar werd hij belast met de voorbereiding van de terugkeer van de Koninklijke Marine naar Nederland als onderdeel van de geallieerde strijdkrachten. Op 5 september 1944 volgde zijn aanstelling tot Commandant Zeemacht Nederland.

Het echtpaar Stöve tijdens de laatste jaren in Indië.

Dadelijk na de bevrijding vestigde hij het Commandement der Zeemacht Nederland in Den Haag, tegelijk met de Geallieerde Britse 'Flag Officer Holland'. In nauwe samenwerking met de Engelse Marine werd gezorgd voor het openen van de Nederlandse zeehavens, het mijnenvrij maken van de visserijgebieden, het terughalen van de vaartuigen uit Duitsland en allerlei andere verrichtingen ten behoeve van de scheepvaart. Tevens was hij betrokken bij het weer op gang brengen van het havenbedrijf en de voedseltoevoer. Op 1 mei 1946 werd hij definitief bevorderd tot Vice-Admiraal, nadat hij op 10 juli 1945 al tijdelijk bevorderd was tot die rang.

Bij Koninklijk Besluit d.d. 25 februari 1946 No. 15 werd hem m.i.v. 1 mei 1946 'op zijn daartoe gedane verzoek, eervol ontslag uit den zeedienst verleend wegens langdurigen dienst, zulks onder dankbetuiging voor de langdurige en gewichtige diensten door hem aan den lande bewezen'. Na een bewogen loopbaan ging hij dus met pensioen. Maar hij bleef marineman, onder meer als lid van de Nederlandse Marine Raad, als voorzitter van het Karel Doormanfonds en als hoofdbestuurslid van het blad 'Onze Vloot'.

Toegekende onderscheidingen:

- Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw
- Commandeur in de Orde van Oranje-Nassau
- Oorlogsherinneringskruis
- Ereteken voor langdurige dienst als Officier
- Honorary Commander of the Most Excellent Order of the British Empire, Military Division
- Legion of Merit U.S.A., degree of Commander
- Commandeur der Leopoldsorde van België

Schout-bij-nacht G.W. Stöve in gala-uniform. Collectie Zijper Museum.

De heer en mevrouw Stöve konden na 1946 eindelijk een rustiger leven gaan leiden. Zij woonden gedurende lange tijd in Den Haag. Het echtpaar is kinderloos gebleven. Met hun caravan waren zij vaak onderweg in en buiten Nederland. De laatste maanden van hun leven was hun gezondheid zo verslechterd dat zij werden opgenomen in een verzorgingstehuis in Loosduinen, onder Den Haag. Ali Stöve-Vrijburg stierf op 23 september 1977 en Gerhard Heinrich Stöve merkwaaardigerwijze een dag daarna, op 24 september 1977. Beiden zijn tegelijkertijd begraven op de begraafplaats 'Rhijnhof' te Leiden.

- * de Dienst Hydrografie bracht de zeeën van de Indische Archipel in kaart.
- ** de reis per stoom-passagiersschip naar Nederlands Oost-Indië duurde ruim drie weken. Om de zeereis te bekorten kon men met de trein naar Genua gaan en daar de boot nemen. Voor de terugreis gold uiteraard hetzelfde.

Bronnen:

Regionaal Archief Alkmaar: Bevolkingsregister Zijpe tot 1938 en Kadastrale leggers Zijpe, perceel B-442/459.

Nederlands Instituut voor de Militaire Historie (NIMH), Den Haag:

Persoonsdocumentatie Stöve - doos 33 en

Persoonsdossier G.W. Stöve - doos 553.

Nationaal Archief, Den Haag: Stamboeken Marine, toegang 2.12.14, inventarisnummer 47 (1438).

Gesprekken met mevrouw H.S. Zandstra-Bottema te Langweer en mevrouw G.J. Vrijburg te Haarlem.